บทที่ ๑
บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญ

ปัจจุบันโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ เกิดจากการดึงภูมิปัญญาท้องถิ่นของแต่ละชุมชนที่มีอัตลักษณ์ความโดดเด่นมาผสมผสาน ทำให้เกิดเป็นผลิตภัณฑ์ชุมชน โดยการพัฒนาเยาวชนให้สืบทอดงานด้านฝีมือ และก่อให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชน สร้างอาชีพ รายได้เสริมให้ครอบครัว สิ่งสำคัญคือการได้ มีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนของตนเอง ให้มีความเจริญก้าวหน้ากินดีอยู่ดีบนพื้นฐานปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง การตั้งกลุ่มพัฒนาสตรีบ้านต้นโจ้ก (คำซาว) โดยเล็งเห็นว่าอาชีพส่วนใหญ่ มาจากการตัดเย็บเสื้อผ้า จึงมีการริเริ่มนำเศษผ้า ซึ่งเป็นวัตถุดิบที่มีอยู่ในชุมชนที่ผู้ประกอบการตัดเย็บเสื้อผ้านำไปทิ้งและเป็นขยะที่ไม่มีคุณค่า ทางกลุ่มพัฒนาสตรีบ้านต้นโจ้ก (คำซาว) จึงนำเศษผ้าที่เป็นขยะนี้ มาแปรรูปและประดิษฐ์ เป็นผลิตภัณฑ์ในรูปแบบต่างๆ ออกมาจำหน่าย ในชื่อกิจกรรมการผลิตผลิตภัณฑ์จากเศษผ้าและวัสดุที่เหลือใช้ ในสภาพการณ์การประกอบธุรกิจปัจจุบันที่เกิดขึ้นในประเทศไทย มีการแข่งขันในระบบการค้าและธุรกิจสูง โดยเฉพาะธุรกิจขนาดเล็ก และขนาดกลาง ที่เรียกว่า SMEs (Small and Medium Enterprise) เพื่อเป็นการส่งเสริมให้ SMEs ไทยเติบโตอย่างต่อเนื่องและสามารถแข่งขันกับอุตสาหกรรมที่ใหญ่กว่าจึงจำเป็นต้องพัฒนาสินค้าหรือการบริการให้มีความแปลก ด้วยการสร้างนวัตกรรม จึงเริ่มมีการนำแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์เข้ามาประยุกต์เพื่อใช้พัฒนาผลิตภัณฑ์โดยการนำพื้นฐานของการใช้องค์ความรู้แขนงต่างๆ เชื่อมโยงกับรากฐานทางวัฒนธรรม

การออกแบบผลิตภัณฑ์จากวัสดุเหลือใช้เป็นการส่งเสริมการประหยัด เป็นการส่งเสริมให้พิจารณาถึงคุณค่าของสิ่งของต่างๆรอบตัว เพราะทรัพยากรบางอย่างที่นำมาผลิตสิ่งของให้เราได้ใช้กันอยู่ทุกวันนี้ย่อมจะต้องหมดไปในที่สุด ด้วยเหตุนี้เราจึงควรหันมาใส่ใจในการที่จะใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด โดยการนำของใช้ในชีวิตประจำวันที่เหลือใช้แล้วมาดัดแปลงให้เกิดประโยชน์ได้อีกทั้งยังเป็นการลดปริมาณขยะ เป็นการช่วยรักษาสภาพแวดล้อมได้อีกวิธีหนึ่งการออกแบบผลิตภัณฑ์จากวัสดุเหลือใช้สามารถประดิษฐ์สิ่งของได้หลากหลายรูปแบบด้วยกัน ไม่ว่าจะเป็นกล่องใส่ทิชชู กล่องใส่เครื่องประดับ กล่องอเนกประสงค์รูปภาพติดผนัง ที่กั้นหนังสือ สมุด โน้ต กรอบรูป โคมไฟ และอื่นๆ อีกมากมาย ที่สามารถสร้างสรรค์เพื่อประโยชน์ใช้สอยใหม่ได้ ผลิตภัณฑ์ดังกล่าว ถ้าจัดทำด้วยความประณีตสวยงามยังสามารถจำหน่ายเป็นสินค้าได้ ผลิตภัณฑ์จากวัสดุเหลือใช้มีข้อดี คือ ลงทุนน้อยสามารถนำไปผลิตในปริมาณมาก เพื่อจำหน่าย ถือเป็นการสร้างอาชีพใหม่ หรืออาชีพเสริมให้กับชาวบ้านได้เป็นอย่างดี (วาสนา เจริญวิเชียรฉาย: ๒๕๕๒)

ภูมิปัญญาในการนำผ้าฝ้ายที่ได้รับจากโรงงานในหมู่บ้าน นำมาเย็บเป็นผลิตภัณฑ์กระเป๋าจากเศษผ้า ปัจจุบันมีความต้องการรื้อฟื้นภูมิปัญญา ในการทอผ้าที่มีอยู่ในอดีตจะทำให้กลุ่มได้ผ้าฝ้ายที่ตรงกับ ความต้องการของกลุ่มและสามารถผลิตเป็นผลิตภัณฑ์ได้หลากหลายขึ้น ในปัจจุบันกลุ่มมีสมาชิกทั้งหมด ๓๐ คน ได้จัดตั้งขึ้นเมื่อเดือน ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๔๙ โดยประธาน คือ นางบังอร อภิญญาวงศ์เลิศ ข้าราชการบำนาญ วัตถุประสงค์ในการจัดตั้งกลุ่มเพื่อให้คนในชุมชนมีรายได้เสริมจากรายได้หลัก การเริ่มก่อตั้งกลุ่มเป็นการรวมกลุ่มตัดเย็บผ้าเช็ดมือจากเศษผ้า เนื่องจากในหมู่บ้านมีโรงงานเย็บผ้า จึงมองเห็นแนวทางในการนำเศษผ้า เหล่านั้นมาเพิ่มมูลค่าเป็นสินค้า เช่น ผ้าเช็ดมือ กระเป๋า เป็นต้น โดยยึดแนวคิดในการประยุกต์ ใช้ทรัพยากรในชุมชนทั้งทรัพยากรทางธรรมชาติและภูมิปัญญา จึงทำให้ปัจจัยการผลิตส่วนใหญ่ของกลุ่มได้รับรองให้เป็นผลิตภัณฑ์ โครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ ระดับ ๔ ดาว เพราะเหตุผลนี้จึงมีแนวความคิดที่จะพัฒนาออกแบบผลิตภัณฑ์สินค้าให้มีความหลากหลาย และโดดเด่นมีเอกลักษณ์ให้มีความทันสมัยมากยิ่งขึ้น จากการสัมภาษณ์กลุ่มพัฒนาสตรีบ้านต้นโจ้ก (คำซาว) มีความต้องการให้พัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์กระเป๋าจากเศษผ้าที่มีรูปแบบเดิมให้มีความทันสมัย แปลกใหม่ และเป็นที่พึงพอใจของผู้บริโภคในยุคปัจจุบัน (สัมภาษณ์ นางบังอร อภิญญาวงศ์เลิศ, ๒๕๖๐)

"นักษัตร" หมายถึงชื่อรอบเวลากำหนด ๑๒ ปี เป็น ๑ รอบ เรียกว่า ๑๒ นักษัตร โดยกำหนดให้สัตว์ ๑๒ ชนิด เป็นเครื่องหมายแต่ละปี เริ่มจากปี ชวด-หนู, ฉลู-วัว, ขาล-เสือ, เถาะ-กระต่าย, มะโรง-งูใหญ่, มะเส็ง-งูเล็ก, มะเมีย-ม้า, มะแม-แพะ, วอก-ลิง, ระกา-ไก่, จอ-สุนัข, กุน-หมู ส่วนเรื่องที่ใช้สัตว์เป็นสัญลักษณ์แต่ละปีนั้น หาตำนานได้ยากมาก เพราะเรื่อง ๑๒ นักษัตรเป็นเรื่องดึกดำบรรพ์นานมาก ตามตำนานการตั้งจุลศักราช กล่าวว่า ได้เริ่มต้นใช้ จุลศักราช ๑ เมื่อรุ่งเช้าวันอาทิตย์ ขึ้น ๑ ค่ำเดือน ๕ ปีกุนเอกศก ซึ่งตรงกับพุทธศักราช ๑๑๘๒ การที่กล่าวว่า เริ่มจุลศักราชในปีกุนนั้นแสดงว่าปีนักษัตรมีมาก่อนจุลศักราช แต่มีเมื่อไหร่ ไม่ทราบได้ เพราะหาหลักฐานยากมาก กล่าวจริงๆแล้วทางภาคเหนือโดยเฉพาะจังหวัดเชียงใหม่นั้นให้ความสำคัญกับประเพณีทางด้านล้านนาอย่างมา เช่น ประเพณีสงกรานต์ ปอยหลวง ซึ่งประเพณีที่ยกตัวอย่างมานี้ มักจะนำรูปภาพของสัตว์ทั้งหมดมารวมในงานต่างๆเช่น นำมาเขียนลงบนตุง เพื่อไปปักที่ทรายเชื่อกันว่าเป็นการทำบุญให้กับปีเกิดของตนเอง ประจวบเหมาะกับ ตำบลสันกำแพง นั้นเป็นเหล่งผลิตตุงแบบนี้ซึ่งเป็นเอกลักษณ์ที่สามารถสร้างรายได้หั้บชุมชนได้มาอย่างยาวนานอีกด้วย

ดังนั้นผู้วิจัยจึงเล็งเห็นปัญหา ที่จะออกแบบพัฒนาผลิตภัณฑ์มกระเป๋าจากเศษผ้าโดยนำเอารูปแบบของ ๑๒ นักษัตยและวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชนพื้นเมืองอาทิเช่น การกิน การอยู่ เป็นต้น นำมาปรับปรุงหรือพัฒนารูปแบบของผลิตภัณฑ์รูปแบบเดิม ให้มีคุณค่าและแปลกใหม่ เพิ่มประโยชน์ใช้สอยกับความต้องการในยุคปัจจุบันและเพิ่มมูลค่าของผลิตภัณฑ์ เพื่อพัฒนาสินค้าชุมชนอีกต่อไป

๑.๒ วัตถุประสงค์

๑. เพื่อออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์กระเป๋าจากเศษผ้าโดยใช้เทคนิคการตัดทอนจากรูป ๑๒ นักษัตย

๒. เพื่อศึกษาความพึงพอใจในรูปแบบผลิตภัณฑ์กระเป๋าจากเศษผ้าจากรูป ๑๒ นักษัตย

๓. เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์จากเศษผ้า

๑.๓ ขอบเขตของการวิจัย

๑. เพื่อออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์กระเป๋าจากเศษผ้าโดยใช้เทคนิคการตัดทอนจากรูป ๑๒ นักษัตย

๑.๔ ขอบเขตของการศึกษาข้อมูล

๑. ศึกษาข้อมูลรูปแบบบริบทของกลุ่มพัฒนาสตรีบ้านต้นโจ้ก (คำซาว) จังหวัดเชียงใหม่

๒. ศึกษาการออกแบบผลิตภัณฑ์

๓. ศึกษาวัสดุในการผลิตผลิตภัณฑ์

๔. ศึกษาคุณสมบัติของผลิตภัณฑ์

๑.๕ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

๑. ได้ศึกษารูปแบบผลิตภัณฑ์กระเป๋าจากเศษผ้า

๒. ได้ออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์กระเป๋าจากเศษผ้า

๓. ได้ศึกษาความพึงพอใจในรูปแบบผลิตภัณฑ์กระเป๋าจากเศษผ้าที่พัฒนาแล้ว

๑.๖ นิยามศัพท์เฉพาะ

๑. ออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์กระเป๋าจากเศษผ้า หมายถึง การนำเศษผ้าจากการตัดเย็บเสื้อของชุมชนต.สันกำแพง ที่เหลือและนำไปทิ้งทำให้เกิดประโยนช์โดยการนำมาเศษผ้าเหล่านั้นมาตัดเย็บให้เกิดผลิตภัณฑ์ใหม่ขึ้นมาโดยใช้หลักการออกแบบผลิตภัณฑ์และหัตถกรรม

๒. ๑๒ นักษัตย หมายถึง ภาพสัวต์๑๒ ตัวที่ทางชาวไทยล้านนาให้ความเชื่อถือในหลักการของประเพณีทางภาคเหนือ ตามปีเกิด และส่วนใหญ่มักจะนำมาทำในรูปแบบของตุง ใช้ในงานประเพณีต่างๆเช่น ปอยหลวง, ปีใหม่เมือง, ขึ้นบ้านใหม่เป็นต้น